

15/5/2013

נושאונט מס' 26

דבר העורך

שלום לכם,

האסיפה השנתית של איל"ת התקיימה לפני כשלושה שבועות. השינוי המשמעותי ביותר בעקבות האסיפה הוא בחירתו של **יצחק ברק** לתפקיד יושב ראש האגודה במקומו של **ד"ר יהושע מגר**. בשם כלל החברים אנו מבקשים להודות ליהושע על שנותיו הרבות בתפקיד, ולאחל הצלחה לאיזיק בתפקידו החדש. דיווח מלא על אירועי האסיפה יופיע בגיליון נושאון הקרוב.

תערוכת הבולים תל אביב 2013 תפתח ביום חמישי ה-25 לחודש (בעוד שבוע וחצי). בהמשך גיליון זה תוכלו למצוא סקירה של התצוגות הכלולות באגף התימאטי. חברי איל"ת מוזמנים לבקר בתערוכה בכל הימים, וליהנות מתצוגות ברמה גבוהה בכל האגפים. איל"ת גם תפעיל התערוכה דוכן לרישום חברים חדשים, כפי שנהגנו בשנים האחרונות. אתם מוזמנים לבקר בדוכן ולהתעדכן בחדשות התערוכה.

פעילות מיוחדת מתוכננת ליום רביעי ה-29 במאי: ביום זה, **החל מהשעה 13:00**, יערכו לחברי איל"ת בלבד **סיורים מודרכים בתצוגות התימאטיות**. חברי איל"ת המציגים בתערוכה הסכימו להקדיש מזמנם ו"לארח" את כלל החברים לביקור בתצוגה שלהם. מניסיון, הדרכה כזו נותנת לתצוגה ממד אחר לחלוטין, ואנו קוראים לחברים להגיע ביום זה וליהנות מחוויה בולאית אמיתית. פרטים נוספים – בדוכן איל"ת בתערוכה.

עוד תמצאו בגיליון זה מאמר של חברנו **רון ברגר**, אשר הלך לעולמו לפני כחודשיים. רון בלט במיוחד בתחום הכתיבה הבולאית, עם דגש על תחום התצוגה. מצאנו לנכון לפרסם בשנית מאמר מפרי עטו, אשר רון ז"ל ראה בו חשיבות יתרה. המאמר התפרסם בגיליון נושאון מס' 86, מיד לאחר התערוכה העולמית שנערכה בתל אביב לפני חמש שנים.

כרגיל, לא ניתן לסיים את דבר העורך בלי להזכיר את נושא תשלום דמי החבר. אנא, חסכו לנו את אי הנעימות הכרוכה ב"מרדף" אחריכם, ושלחו עוד היום את התשלום לגזבר איל"ת, **שלמה וורגן**.

שלכם,

יורם ולורנס

תל אביב 2013 – מדריך למבקר באגף התימאטי יורם לוביאניקר

תערוכת הבולים הלאומית תל אביב 2013 תפתח ביום ראשון ה-25 במאי, ותנעל ביום חמישי ה-30 במאי. שעות הביקור הן מ-12 בצהריים ועד 9 בערב, למעט היום האחרון, שבו תנעל התערוכה בשעה 8. שעות הבוקר ינוצלו, כרגיל, לסיורים מודרכים לכיתות של בתי ספר, מתוך מגמה לקרב את דור העתיד לבולאות.

על פי המסורת, גם הפעם תערוכת הבולים הלאומית מארחת מספר מדינות מרחבי העולם. בנוסף למשתתפת הקבועה, ארצות הברית, יגיעו הפעם גם אוספים מרוסיה (שהחליפה ברגע האחרון את יפן, ממנה נבצר להשתתף) קפריסין וסינגפור. בסך הכל מונה התערוכה כ-375 מסגרות תצוגה תחרותיות, מהן כ-95 באגף התימאטי. המבקר באגף זה צפוי לפגוש מספר אוספים מעולים מישראל, ולצידם אוספים מעניינים מחו"ל. בעמודים הבאים נפרט את הצפוי למבקר באגף התימאטי של התערוכה.

נתחיל בתצוגות של חברי איל"ת. ארבעה מהמציגים חברי איל"ת זכו בעבר במדליה מוזהבת גדולה, והם ינסו לשפר את הניקוד שלהם ואולי אפילו להגיע לראשונה למדליית זהב. בפרט אמורים הדברים **באריה לביא**, אשר התצוגה שלו – צלם, מצלמה, תמונה – זכתה בתערוכה בירושלים לפני שנתיים וחצי בציון של 88 נקודות ובשבחים רבים מחבר השופטים. בנושא טכנולוגי כמו של אריה קיים צורך מתמיד להישאר עדכני, ולהתייחס להתפתחויות האחרונות בתחום (צילום דיגיטלי, שימוש בטלפונים ניידים לצילום וכו'). אם אריה השכיל לעשות זאת והצליח לשפר כמה מהפגמים הקלים שהיו באוסף קודם לכן הרי שיש לו סיבה להיות אופטימי.

יושב ראש איל"ת הנכנס, **יצחק ברק**, מציג את תולדות התעופה ודואר האויר עד פרוץ מלחמת העולם הראשונה בשנת 1914. האוסף מונה שמונה מסגרות, ומכיל חומר איכותי לכל אורכו. גם **פרדי גרוס** מציג שמונה מסגרות בנושא המוסיקה בתקופה הרומנטית. הפרק האחרון בתצוגה עוסק ברוח המוסיקה בפילוסופיה בכתבים ובביקורת, ובכך מביא לידי ביטוי ראייה רחבה של הנושא. התצוגה האחרונה בקבוצה זו היא "מולדת היהודים – המאבק להישרדות" של **לורנס פישר**. לורנס ערך שינויים בתכנית שלו והוא מציג עתה לראשונה בהיקף לא שגרתי של שש מסגרות – שלב מעבר לתצוגה של שמונה מסגרות.

שתי תצוגות של חברי איל"ת זכו בעבר למדליה מוזהבת: **משה אפרת** מציג את הינשופים, **יוחנן מי-רז** את "ונשמרתם לנפשותיכם". שני אוספים אלו היו נושא לדיון במסגרת הסמינר למציגים של איל"ת, ובמסגרת הדיון עלו מספר הצעות כיצד ניתן לשפר

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

את התצוגות. יהיה מעניין לראות אלו הערות החליטו שני החברים לאמץ, וכיצד הדבר יתבטא בהערכת חבר השופטים.

שתי תצוגות נוספות השתתפו בתערוכה הקודמת באגף לקידום אוספים, ועתה הם מתחרים לראשונה "בליגה של הגדולים". **אליעזר שחר** מציג את הפינגווינים. בפעם שעברה הראה אליעזר התקדמות ניכרת, ואנו מקוים כי הוא יצליח לשמור על מגמה זו. כותב שורות אלו מציג את "שחמט – משחק המלחמה" – לראשונה בהיקף של חמש מסגרות. האוסף הישראלי האחרון באגף התימאטי הרגיל הוא של **סמיון רוזנברג** – "אודיסאה בחלל – הדרך לכוכבים". אוסף זה הוצג בעבר, והיה רחוק מלמצות את הפוטנציאל של הנושא. יהיה מעניין לראות אילו שינויים ערך המציג (שלצערנו אינו חבר איל"ת) באוסף שלו מאז.

אייירטון סנה

שתי תצוגות תימאטיות ישראליות הן בהיקף של מסגרת בודדת, ובשני המקרים מדובר בהופעת בכורה. חברנו **פאולו דואק** מציג את סיפורו של נהג המרוצים **אייירטון סנה**. היקף הנושא בוודאי מתאים למסגרת בודדת, אבל ברור כי בנושא כל כך מודרני קשה להגיע למדליות גבוהות. מצד שני אני משוכנע כי התצוגה תדבר אל הקהל הרחב. התצוגה השנייה של מסגרת בודדת מעניינת לא פחות: **עמית גרליץ**, נער בן 11, ערך מחקר עצמאי על בעלי חיים שדתות שונות מייחסות להם תכונות של אל. התוצאה היא, כאמור, תצוגה של מסגרת בודדת תחת הכותרת "על חיות בדתות ומיתולוגיות".

מלבד איחולי הצלחה לשני המציגים החדשים אני מפנה קריאה לחברי איל"ת להקדיש זמן לשני אוספים אלו, לחזק את ידי המציגים ולתת להם הערות בונות להמשך דרכם.

ועתה לתצוגות מחו"ל: מארצות הברית מגיע אלינו אוסף תימאטי יחיד של מסגרת בודדת על התמר. שכנינו מקפריסין שולחים לנו שלושה אוספים: אוסף אחד עוסק באיקונוגרפיה ביזנטית בקפריסין, וזו הזדמנות טובה ללמוד על נושא שאינו מוכר כמעט בארץ. שני האוספים האחרים מוקדשים, לעומת זאת, לנושאים המוכרים היטב בארץ – פרחים ("פרחים: שימושים ותכונות") וכלבים ("כלב הבית"). נשמח מאוד לשמוע מחברינו **דני פישר ואריק שורץ** את דעתם על אוספים אלו.

סינגפור תהיה מיוצגת באגף התימאטי על ידי שני אוספים. הראשון נקרא "פולקסוואגן – אוטוביוגרפיה", והסיפור מובא מנקודת המבט של המכונית. אותי מעניין כיצד יעריכו השופטים את החדשנות באוסף כזה, בהתחשב בכך שהצגת הסיפור מנקודת המבט של המכונית נעשתה כבר לפני כעשרים שנה. האוסף שני מקפריסין נקרא "חיסכון, בנקים לחיסכון ותפקיד בנק החיסכון של הדואר". השם נראה לי מסורבל באופן קיצוני, אבל

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

הנושא מעניין מאוד, ומשיק לתחום האיסוף של חברנו **גל שפרון**, וכמובן שנשמח לקבל ממנו התייחסות לתצוגה זו.

רוסיה תיוצג באגף התימאטי על ידי ארבע תצוגות. שתיים מהן מוקדשות לנושאים בעלי אופי רוסי - מקומי: תצוגה בת מסגרת בודדת על תכנית החלל ווסטוק, ותצוגה של חמש מסגרות שנקראת "ההיסטוריה של הקוטב הרוסי". אוסף שנראה מעניין מאוד עוסק בדליקות וכבאים במלחמת העולם השנייה. האוסף מתחיל בשנים שלפני המלחמה (ההפצצה הנוראית בגרניקה במהלך מלחמת האזרחים בספרד, ליל הבדולח) ואחר כך לשריפות שנגרמו במהלך המלחמה על ידי הצדדים השונים, וכיצד פעלו הכבאים לכבות אותן. גם כאן צפוי דגש על שריפות במוסקבה ולנינגרד. האוסף התימאטי האחרון מוקדש לצד הפוליטי של המשחקים האולימפיים המודרניים: השפעות הפוליטיקה, החרמת המשחקים וכו'.

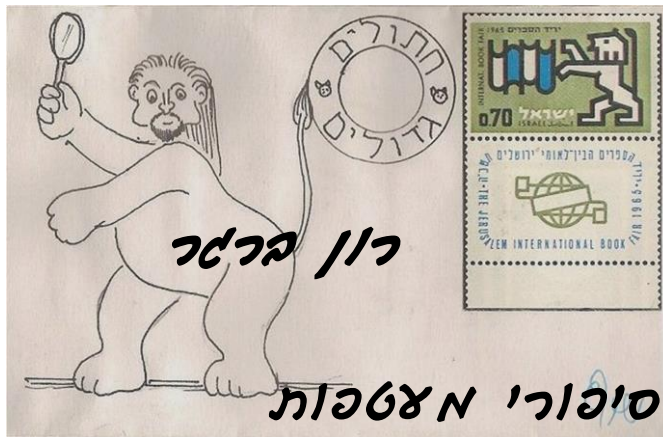
מחוץ לאגף התימאטי צפויה רמה גבוהה במיוחד באגף ארץ הקודש. לא נסקור כאן את האגפים האחרים, אך נציין כי נוכל למצוא בהם גם תצוגות של חברי איל"ת. **ד"ר הדי פייבל** מציג הפעם את "חיטוי הדואר באירופה 1450 – 1900", וכן את "מחוז טאולרמן ברומניה 1830 – 1900", ואילו **ברברה לוין** מציגה את "התפתחות דואר האוויר של האיטי עד 1948".

אין לי ספק כי למבקרים בתערוכה צפויה חוויה בולאית מעשירה ומרתקת.
בואו בהמוניכם!

ניתן לשלוח תגובות ליורם לוביאניקר בכתובת: lubianiker@gmail.com

המדיום אינו המסר

פינת המעטפות חורגת מהשגרה, ועוסקת הפעם בנושא הקשור בתצוגות תימאטיות. נושא האמנות – הניצב בלב גיליון זה – משתלב כחלק מהתצוגה בנושאים שונים ומגוונים. אבל בתצוגות רבות יש, לדעתי, בעיה במבנה התצוגה, ומן הראוי להעלות נושא זה לדיון. להדגמת הדברים אעשה שימוש

בשתיים מהתצוגות שהשתתפו בתערוכה שנעלה זה עתה, ואני מודה לשני המציגים על הסכמתם לפרסום מאמר זה. אשמח לשמוע דעות ותגובות מכלל החברים, ובפרט מאלו המציגים או השופטים בתערוכות.

את **משה אפרת** הכרתי לפני כתרסר שנים, כשהוא פנה אלי וביקש להתייעץ בנוגע להשתתפות בתערוכות כמציג. משה היה אז אספן של "ציפורים על גבי בולים" ולא התעניין בפריטים שאינם בולים. הסברתי לו כי ראשית חוכמה הוא חייב לבחור נושא מצומצם יותר: במחלקת העופות נכללים למעלה משלושת אלפי מינים אשר כבר הופיעו בבולים. גם אם הם יוצגו בצפיפות ממוצעת של עשרה מינים לדף, עדיין יידרשו יותר משלוש מאות דפים (כעשרים מסגרות תצוגה) רק להצגת אלפי המינים, וזה עוד לפני שהתחיל הפיתוח התימאטי של הסיפור. דרך מקובלת להתגבר על מכשלה זאת היא לצמצם את תחום התצוגה להיקף שניתן לממש אותו – משפחה בודדת (כמו התוכיים או הנשרים), או מספר מינים קטן שיש ביניהם מכנה משותף מובהק (למשל העופות שאיבדו את היכולת לעוף – היען, הקיווי, הפינגווינים).

בסופו של דבר משה בחר להתמקד בדורסים הליליים – סדרה המכילה רק שתי משפחות, התנשמתיים והינשופיים, ובהן פחות ממאה וחמישיים מינים. לדורסי הלילה יש מכנים משותפים מעניינים הנובעים מהיותם פעילים בשעות החשיכה. כמו כן יש להם מקום חשוב בתרבותנו שמאפשר למשה למצוא פריטים בולאיים שאינם מראים רק את חייהם בטבע אלא גם את השתקפותם בעיני האדם. מאז פגישתנו הראשונה משה הגיע, בזכות מאמציו והתמדתו, להישג הנאה של מדליה מוזהבת בינלאומית. במהלך הדרך סייעתי לו כמיטב יכולתי, ואני גאה בכך שזכיתי להיות ידידו של אספן ואדם שעשה כברת דרך כה ארוכה ועדיין ממשיך ללא ליאות לנסות להתקדם.

לאחרונה משה שאל אותי כיצד יוכל להוסיף ולשפר את התצוגה שלו. בבואי לענות לו הקדשתי תשומת לב מיוחדת לתוכנית התצוגה ולצורה בה הוא מממש אותה. התוכנית בנויה על פי מתאר המקובל בהרבה תצוגות של נושאים הקשורים בטבע והבנוי על ציר הזמן. הפרק הראשון עוסק בעבר – מהיווצרות העופות, דרך עליית העופות הדורסים ועד להתמחות של דורסי הלילה באורח החיים שלהם. פרק זה גם מראה את מקומם של דורסי הלילה בין הציפורים והעופות, סוקר את הדומה והשונה בינם לבין יתר

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

הדורסים ומציג את שתי המשפחות של דורסי הלילה ואת המייחד את חבריהן. הפרק השני מוקדש להווה – מאפייני דורסי הלילה בני זמננו כמו מבנה הגוף, מחזור ואורח החיים שלהם וסביבות המחיה בהן ניתן למצוא אותם. הפרק האחרון במתאר נוגע בעתיד – השינויים בסביבה (רובם ככולם מעשה ידי האדם) והשפעותיהם על דורסי הלילה, סכנת ההכחדה המרחפת מעל רוב המינים של דורסי הלילה והמאמצים הנעשים להצלתם מהכחדה בטבע, בסביבה האנושית הכפרית ובגני חיות.

בהתוויית מתאר זה השמטתי במתכוון פרק חשוב המופיע בהרבה תצוגות, ובמיוחד באלה המבוססות על העולם הגשמי הסובב אותנו (צמחים, בעלי חיים, מבנים וכו'). ברבות מהן הדיון בהווה אינו עוסק רק במאפייני הנושא לכשעצמו, אלא גם בוחן כיצד הוא משתקף בתרבות האנושית. כמעט בכל תצוגה כזו אנו רואים פרק שכותרתו היא "ה... באמנות". בדרך כלל פרק כזה בנוי מסעיפים כמו "פסלי אריות", "גשרים בציור", "טייסיס ספרותיים" או "הנהר בבודיהזם". תצוגה שאינה כוללת פרק הסוקר את מקומו של הנושא בתרבות האנושית בדרך כלל תזכה בניקוד נמוך יחסית בסעיף ה"תכנית" משום שהיא אינה שלמה ואינה מכסה את כל האספקטים הסבירים של הנושא.

בתכנית התצוגה של משה, שכאמור בנויה על פי מתאר ציר הזמן, יש ארבעה פרקים: 1. המוצא והסיווג הביולוגי של דורסי הלילה. 2. המאפיינים של דורסי הלילה. 3. דורסי הלילה בתרבות האנושית. 4. האיומים על עתידם של דורסי הלילה. הפרק השלישי ברשימה כלל שבעה תתי פרקים, וביניהם:

- 3.1. הינשופים בתנ"ך.
- 3.3. דורסי הלילה באמנות.
- 3.4. דורסי הלילה כנושא ספרותי.
- 3.5. הינשופים בסמלים הראלדיים ומסחריים.

במבנה הפרק יש טעות תימאטית קשה. אגב, האשם אינו נופל רק על כתפיו של משה. אני איני "חף מפשע" – הטעות הופיעה גם אצלי כשעוד הצגתי את נושא החתולים הגדולים. לאחר שהבנתי את הטעות תיקנתי את תוכנית האוסף שלי, ועתה אני מנסה להציע תיקון זה גם למציגים תימאטיים אחרים. הטעות מתבטאת בשלוש רמות – הרמה הלוגית של ההבנה הנדרשת לבניית תצוגה איכותית, הרמה התימאטית של בניית סיפור ופיתוח תצוגה על הנושא, והרמה הבולאית של ייחוס המעמד והמשקל התימאטי הנכונים לפריטים המוצגים. במה דברים אמורים?

בתתי הפרקים מוצגים פריטים בהתאם לכותרות – בראשון פריטים המתייחסים לאיזכורים של דורסי לילה בתנ"ך, בשני ציורים ופסלים של דורסי לילה, בזה שאחריו דורסי לילה בספרות וברביעי דורסי לילה בסמלים שונים. תתי פרקים אלה לא עוסקים בדורסי הלילה אלא בסוגי המדיה האמנותית שמשה איתר בהם אזכורים שלהם. אבל משה אינו מציג מיני מדיה אמנותית - התצוגה שלו אמורה להיבנות סביב דורסי הלילה. הינשופי המופיע בפסל כבן לוויה של האלה אתנה הוא אותו דורס לילה המוזכר כקשור לאלה בשירי המיתולוגיה היוונית. מאידך אין קשר בין הינשופי מהמיתולוגיה לבן דמותו ב"החתלתולה והינשופי", שיר האיגיון של **אדוורד ליר**. למרות ההבדלים בין סוגי האמנות השונים, הינשופים בפסל ובספרות הקלאסית מביעים אותו רעיון, וכדאי לזכור

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

שאנחנו צריכים להכיר את המיתולוגיה כדי להבין את הופעת הינשוף בפסל. אבל בין הינשופים מהמיתולוגיה ומהשיר של ליר אין שום קשר ענייני או תימאטי. הם פשוט שני מקרים של ינשופים המופיעים ביצירות ספרותיות.

למה הדבר דומה? היה פעם מנהג נפסד (שלשמחתי עבר מן העולם) לכלול בתצוגות פרקים כמו "היונה בבולים" ו"המחשב בגלויות מירב". טעות זו – התייחסות לאלמנט בו מופיע נושא התצוגה ולא לנושא התצוגה עצמו – חוזרת כאן בשינוי אדרת. עלינו ללמוד להתעלם מהמדיה – סוג היצירה האמנותית או סוג הפריט הבולאי – ולהפנות את מבטנו ישירות אל המסר. אם בעולם התקשורת המודרנית "המדיום הוא המסר" (כדבריו של **מרשאל מקלוהן**), בבולאות התימאטית אין הדבר כך.

המוקד צריך להיות התפקידים של דורסי הלילה באמונות, במיתולוגיות וביצירות מכל הסוגים. לדורסי הלילה, הפעילים בשעות החשיכה השקטות, יש קול קריאה רך, ובזכות צליל זה הוענקו להם בשפות שונות מרחבי העולם שמות הקשורים לנשימה ונשיפה. בתרבויות מסוימות הדמיון של הצליל להתנשפות מפוחדת של אדם התועה בדרכו בחשיכה הוליד התייחסויות לדורסי הלילה כמבשרי אסון או כסמלים למזל רע. לעומת זאת במיתולוגיה היוונית היה הינשוף בן לווייתנה של האלה אתנה, אלת החוכמה והפטרונית של העיר אתונה. פסלים, פסיפסים וציורי קיר עתיקים מציגים את הינשוף עם האלה, ומטבעות אתונאיים נשאו במשך מאות שנים תחריט של הינשוף של אתנה. בזכות היותה אלת החוכמה, הפך הינשוף גם לסמל של חוכמה, ידע ומוסדות להשכלה גבוהה. הינשופים הם אויבים טבעיים של המכרסמים והחקלאים למדו להעריכם ולהגן עליהם כשומרי אסמים. בהעברה למבנה של תוכנית תצוגה, המידע הזה יראה כך:

3. הינשופים משתקפים במראת התרבות האנושית.
- 3.1 צליל הקריאה של דורסי הלילה מעניק להם את שמותיהם.
- 3.2 הינשוף כמבשר אסון וכסמל למזל רע.
- 3.3 הינשוף כבן לווייתנה של האלה אתנה.
- 3.4 הינשוף כסמלה של העיר אתונה.
- 3.5 עיני הינשוף משקפות חוכמה עתיקה.
- 3.6 הינשוף כסמל להשכלה וידע.
- 3.7 בסביבה הכפרית דורסי הלילה שומרים על התבואה ממכרסמים.
- 3.8 התנשמת – ידידת החקלאי.

כאן מבנה הפרק נגזר ישירות מההקשרים התימאטיים, ורשימת תתי הפרקים תורחב או תצומצם לפי התפקידים שדורסי הלילה ממלאים בתרבותנו. תתי הפרקים זורמים האחד אל השני ויוצרים סיפור שוטף – הוכחה טובה לכך

שבניית התכנית נכונה אחרי שנבנתה על פי עקרון תימאטי מוצק. על האספנים ובמיוחד המציגים לזכור שעקרון זה מתייחס בכל תצוגה לכל פרק העוסק בהופעה של נושא התצוגה בתרבות האנושית.

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

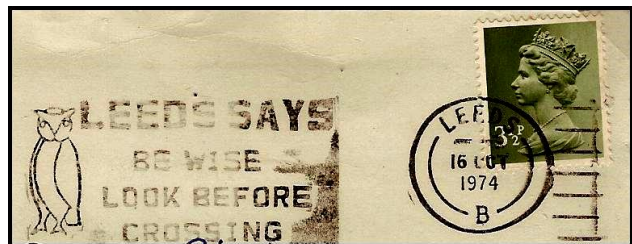
בנייה כזו של הפרק השלישי תעמיד את הפריטים הבולאיים בהקשרים המתייחסים לנושאים המופיעים בהם, ומממשת הלכה למעשה את הגדרת הבולאות הנושאית כצורת אספנות המתייחסת לנושאים המוצגים בפריטים הדואריים. הדבר מראה הבנה של מהות האיסוף התימאטי ונסיון לבטא צורת איסוף זאת בצורה הטובה ביותר. אי לכך בנייה כזו של הפרק צריכה לזכות את המציג בניקוד גבוה יותר לא רק בסעיפי ה"תכנית" וה"פיתוח" אלא גם עבור עומק המחקר בנושא ("ידע תימאטי"), וכפועל יוצא גם עבור "חשיבות" גדולה יותר של התצוגה.

זאת ועוד, הבולאות היא תחביב ועיסוק לשעות הפנאי ואנו משקיעים בה זמן ומשאבים כי אנו מצפים להפיק הנאה וסיפוק. אני יכול להעיד מניסיוני האישי ומניסיונם של אחרים שביצוע ה"מהפך" הזה גרם להם להנאה רבה והגדיל את רמת הסיפוק שהם הפיקו מהאוספים שלהם – וזו הרי מטרתנו הראשונית כאספנים.

אבל רגע אחד: האם בשל השינוי בתכנית יאלץ משה להוציא מהתצוגה פריטים איכותיים שנכללו בה בזכות התכנית הקודמת? בחרתי "על קצה המזלג" דוגמאות כדי להראות שאין לחשש זה כל בסיס. ניתן למיין את כל הפריטים לפי השיטה החדשה, ולכלול אותם לפי רצף תימאטי אחר ועם תיאורים חדשים. לגבי כל פריט להלן אציין בהתחלה את מיקומו על פי המבנה הישן ואז את מיקומו האפשרי החדש.

חותמת הביול הגרמנית שבעמוד הקודם נכללה בעבר בתת-פרק 3.2. "הינשוף סמל החכמה", בסעיף 3.2.1. "סמל של השכלה טכנולוגית", יחד עם ההסבר התימאטי "באוניברסיטה האזורית של הסאאר הינשוף מופיע במלוא הדרו". בתוכנית החדשה ניתן להשתמש בפריט זה במספר מקומות. הטבעי שבהם הוא בתת-פרק 3.6. "הינשוף כסמל להשכלה וידע", אולי בתוך סעיף שכותרתו "סמלי מוסדות להשכלה גבוהה".

גם חותמת התעמולה הבריטית הנראית כאן היתה בתת-פרק 3.2. "הינשוף סמל החוכמה", בסעיף 3.2.4. "הינשוף נותן עצות חכמות". ההסבר התימאטי שניתן הוא "התבונן לפני שאתה חוצה, מציע הינשוף הבריטי האלגנטי". לפי המיין החדש ניתן להשתמש בפריט זה בתת-פרק 3.5. "עיני הינשוף משקפות חוכמה עתיקה", משום שהעצה שמתקבלת מהינשוף נוגעת להתבוננות זהירה לפני פעולה.

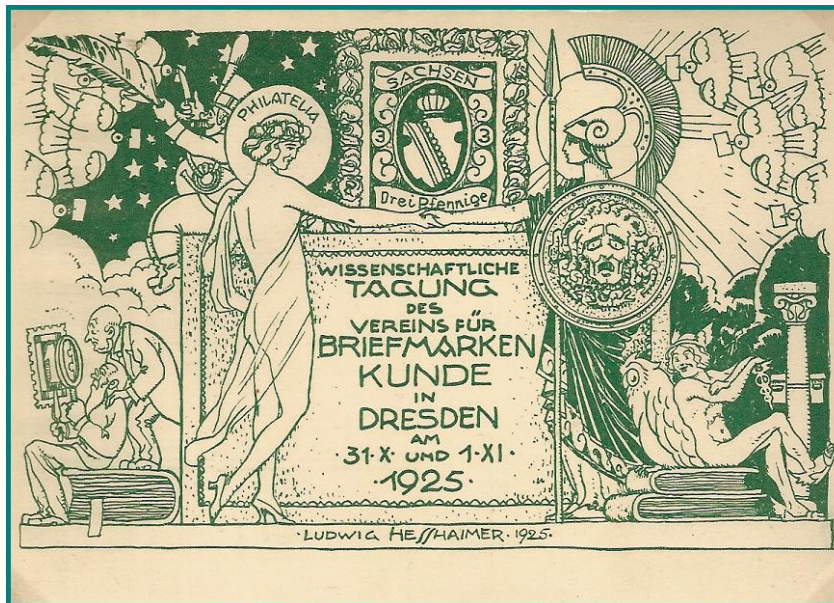

חותמת תעמולה: היה חכם – התבונן בטרם תעבור.

נתבונן עתה בגלוית דואר גרמנית, שהודפסה לפי הזמנה פרטית (postal card printed to private order). פריט זה נכלל בתת-פרק 3.3. "דורסי הלילה באמנות", בסעיף 3.3.2. "הינשוף כמודל באמנות", עם ההסבר "הספרות, המסומלת כאן על ידי ינשוף הניצב על ערימת ספרים לצד אתנה והרמס, היא למעשה אמנות הכתיבה. בכך הינשוף מתחבר לאמנויות האחרות, כמו הציור והפיסול, שמטרתן היא יצירה של יופי".

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

אין בכוונתי להתייחס לתיאור זה, שלדעתי אינו מדויק. אני כן מבקש להביט קדימה לתוכנית החדשה ולמקומו של הפריט בתוכה. בתוכנית זו יהיה לפריט מקום במספר תתי-פרקים המציגים את הינשוף כבן הלוויה של אתנה או כסמל החוכמה. לטעמי שימוש מועדף הוא בתת-פרק 3.3 "הינשוף כבן לווייתה"

של האלה אתנה". בהקשר הזה, תיאור מלא של הפריט הוא "הזמנה לכנס המדעי של האיחוד לידע בולאי בדרזדן, 1925 – בגלויה מוצגת הבולאות כתחום ידע עצמאי. הינשוף ושליח האלים הרמס יושבים על ספרים למרגלות אתנה המושיטה יד לאלת הבולאות, ששני אספנים על ספר עבה בוחנים מאחוריה בול".

בתוכנית הישנה הקונטרס השוודי המופיע בעמוד הבא נכלל בתת-פרק 3.4. "דורסי הלילה כנושא ספרותי", בסעיף 3.4.4. "ספרות ילדים", כשמתלווה אליו ההסבר התימאטי "סלמה לאגרלף, 1858 – 1940, סופרת שוודית, זוכת פרס נובל לספרות ב-1909. מתוך "ההרפתקאות הנפלאות של נילס": הינשופים ידעו שהעכברושים התכוונו לתקוף את הטירה. הם מיהרו לטוס לתנשמת פלמנה, שנתנה להם את חוצצת הקסם, וכאשר נילס ניגן בה כל העכברושים רצו לים וטבעו. כך הצילו הינשופים את הטירה". בתוכנית החדשה ניתן להכניס את הקונטרס לתת-פרק 3.7. "בסביבה הכפרית דורסי הלילה שומרים על התבואה ממכרסמים" או 3.8. "התנשמת – ידידת החקלאי". בשניהם השיוך יהיה טבעי למדי, אבל העירוב של ינשופים ותנשמת שבסיפור יראה אולי מעט יותר טבעי במסגרת התיאור התימאטי ב-3.7.

עד כאן המאמר עסק באוספים ותצוגות שהנושא העיקרי שלהן הוא מהעולם הגשמי שסביבנו (צומח וחי, חומרים ומבנים, הסביבה וגרמי השמים) – ובפרק מתוכם העוסק בהשתקפות הנושא באמנות ובתרבות. אבל הדברים שנאמרו כאן נכונים גם לאוספים ותצוגות שהאמנות והתרבות מהוות חלק מהגדרתם הבסיסית. דוגמא מעניינת לנושא כזה היא האוסף "הינשא/י לי" (Marry Me) של **הברונית סופי לוניי דה מאנו** מלוקסמבורג. בתערוכה בתל-אביב זכיתי לפגוש את המציגה ולקבל ממנה "סיור מודרך" בתצוגה שלה. שמחתי לראות שנושא האמנות מטופל על ידיה נכון מבחינה תימאטית, בהתאם לגישה המתוארת במאמר זה. ההתבוננות על הנושא בתצוגה היא לאורך ציר הזמן, מתחילת החיזור ועד לחתונת הזהב. למרות הקבלות בין האמור כאן לתצוגה הממשית, עלי לציין שהדברים בהמשך אינם מתייחסים ישירות אליה והם מהווים דיון בתצוגה תיאורטית.

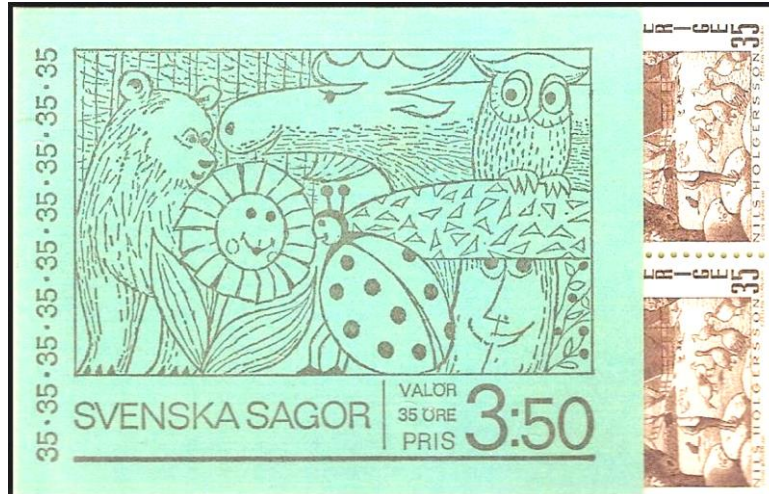

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

בחתונות בתרבויות השונות ישנם אלמנטים אמנותיים רבים. בימי הרנסאנס בני הזוג התייצבו בפני צייר שהנציח אותם ואת הזוגיות האידיאלית המחכה להם. כיום הצלם יוצר עבורנו אלבום תמונות חתונה מהודר או סרט וידאו למזכרת. בחתונות רבות באירופה ובאמריקה הגעת החתן והכלה מלווה במוזיקה מתאימה, ובמסיבות חתונה יש גם מוזיקה לבידור האורחים ולריקודים. בתרבויות רבות יש ריקודי חתונה מיוחדים, באחרות הזוג הטרי מוזמן "לפתוח את רחבת הריקודים" בביצוע הריקוד הראשון.

מכל האמור לעיל ברור שפרק של "החתונה באמנות" יהיה בחירה שגויה, במיוחד אם תוכניתו תכיל נושאים כמו "חתונות בציורים", "צילומי חתונות", "חתונות במוזיקה" וכד'. פיתוח תימאטי טוב יכיל התייחסות לכל אספקט אמנותי של חתונה במקומו הנכון: "מרש החתונה" יוזכר בתחילת טקס הנישואין, "הריקוד הראשון" ו"מוזיקה לריקודים" במסיבת החתונה, "מזכרות מהיום הגדול" (מתנות, תמונות, סרט וכד') בפרק "לאחר סיום החגיגה" וכו'. הכללת האלמנטים האמנותיים בדרך זו הופכת אותם לחלק משטף הסיפור התימאטי בתוך פרקי התצוגה, כל דבר במקומו המתאים בסיפור החתונה.

בנוסף, ניתן לבנות פרק מיוחד העוסק בחתונות אמנותיות – חתונות מיוחדות כמו אלה ב"נישואי פיגארו" או ב"הכלה לבשה שחורים", חתונות שהן קומדיות של טעויות, אירועים יוצאי דופן בחתונות שהתרחשותם שינתה את מהלך העניינים בסיפור, בהצגה או בסרט, חתונות שהתבטלו והפכו לגורם המניע את העלילה ביצירה אמנותית וכד'.

יהיה הסיפור הספציפי הקשור בחתונות אלה אשר יהיה, האלמנט החריג הכרוך בהן הוא המצדיק את הפרדתן מהחתונות ה"רגילות" המוצגות ביתר הפרקים והכללתן בפרק נפרד המיוחד להן. פרק זה לפיכך לא יהיה "חתונות באמנות" אלא "האמנות מייצרת חתונות חריגות".

לסיכום – כמעט כל נושא מכיל לפחות פן אחד של ביטוי בתרבות האנושית. במקרים רבים הטיפול הנכון בכך יהיה בפרק נפרד, מאורגן על פי הקשרים וסיפורים תימאטיים שהנושא נשזר בהם. בחלק מהמקרים, בנוסף לפרק הנפרד או במקומו, יהיה נכון לשבץ את ההפניות התרבותיות בתוך שטף הסיפור הבסיסי – במיוחד כאשר הן יהוו הרחבות של הפיתוח התימאטי הספציפי בכל נקודה – ואז יוקדש הפרק האמנותי בעיקר להופעות של חריגות תימאטיות במסגרת האמנות. בלי השילוב של האלמנטים התרבותיים תוכנית התצוגה והפיתוח יהיו בהכרח לוקים בחסר – אבל יש לזכור שההתייחסות אליהם צריכה תמיד להיות מתוך הנושא, לעולם לא מחוצה לו.